

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 4092/2020
09.06.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић и Бранка Станића, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Божидар Станисављевић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије – Министарство правде, које заступа Државно правобранилаштво са седиштем у Београду, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 10042/19 од 13.01.2020. године, у седници одржаној 09.06.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 10042/19 од 13.01.2020. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 3128/18 од 18.03.2019. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да тужиоцу (по основу рехабилитационог обештећења) на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због неоснованог лишења слободе исплати износ од 2.100.000,00 динара. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован захтев тужиоца за накнаду нематеријалне штете преко досуђеног износа од 2.100.000,00 динара до тражених 6.285.000,00 динара, а за износ од 4.185.000,00 динара. Ставом трећим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде материјалне штете исплати износ од 16.500,00 динара. Ставом четвртим изреке, одбијен је као неоснован захтев тужиоца за накнаду материјалне штете преко досуђеног износа од 16.500,00 динара до тражених 174.000,00 динара, а за износ од 157.500,00 динара. Ставом петим изреке, утврђено је да је повучена тужба тужиоца у делу захтева којим је тражио да се обавезе тужена да тужиоцу уплати у Фонд ПИО радни стаж у трајању од 838 дана (28 месеци). Ставом шестим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 171.100,00 динара. Ставом седмим изреке, одбијен је захтев тужиоца за ослобађање обавезе плаћања трошкова поступка у овом спору.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 10042/19 од 13.01.2020. године, ставом првим изреке, одбијене су као неосноване жалбе парничних странака и потврђена првостепена пресуда у делу става првог изреке, којим је обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због због неоснованог

лишења слободe исплати износ од 1.600.000,00 динара и у ставовима другом, трећем и четвртном изреке. Ставом другим изреке, преиначена је првостепена пресуда у преосталом делу става првог изреке, тако што је одбијен као неоснован тужбени захтев којим је тражено да се обавезе тужена да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободe исплати износ од још 500.000,00 динара. Ставом трећим изреке, одбачена је као недозвољена жалба тужиоца изјављена против става трећег изреке првостепене пресуде. Ставом четвртим изреке, преиначено је решење о трошковима парничног поступка садржано у ставу шестом изреке првостепене пресуде тако што је обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде трошкова парничног поступка исплати износ од 166.100,00 динара. Ставом петим изреке, одлучено је да свака странка сноси своје трошкове другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, и то у делу којим је одбијен захтев за накнаду нематеријалне и материјалне штете тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права, на основу члана 404. ЗПП, а ради уједначавања судске праксе.

Испитујући правилност побијане пресуде на основу члана 408. Закона о парничном поступку - ЗПП („Сл. гласник РС“, бр.72/11...55/14), Врховни касациони суд је нашао да нема места примени члана 404. ЗПП, јер је ревизија дозвољена као редовна на основу члана 403. став 3. ЗПП, али да није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности, а ревизијом се не указује на друге повреде поступка због којих се ревизија може изјавити применом члана 407. став 1. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је рехабилитован правноснажним решењем Вишег суда у Зајечару Рех 21/16 од 14.06.2017. године и утврђено да су пресуда Војног суда при нишком корпусу К 22/99 од 21.04.1999. године, пресуда Врховног Војног суда – Одељење при Команди треће Армије 33/99 од 07.05.1999. године и решење Врховног војног суда Квл 38/2000 од 22.02.2000. године, ништави од момента доношења и да су ништаве све правне последице наведених одлука, а рехабилитовано лице АА се сматра неосуђиваним. Тужилац је био лишен слободe у периоду од 10.04.1999. године до 02.06.2000. године (укупно 419 дана). Утврђено је да је тужилац био осуђен јер је одбио да прими оружје односно обуче војну униформу из разлога што је припадник верске заједнице „Јеховини сведоци“ и вера му забрањује ношење оружја и униформе. Тужилац је у време лишења слободe имао 40 година (рођен је 1959. године) био је ожењен, а из ранијег брака је имао ћерку од 11 година.Током издржавања казне затвора тужилац се осећао понижено. Трпео је притисак средине и морао је да се прилагођава на правила понашања у затворској средини и на друге осуђенике различитог понашања. По изласку на слободу имао је тешкоћа да се уклопи у животну средину. Људи су га подозриво гледали јер је осуђивано лице. Пре хапшења обављао је послове ... у Предузећу „ББ“, на који посао је по изласку из затвора враћен, захваљујући бројним препорукама. Захтев за рехабилитационо оштећење због неоснованог лишења слободe тужилац је поднео 23.11.2017. године, надлежној Комисији Министарства правде, али споразум није постигнут.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је, применом члана 26. Закона о рехабилитацији у вези члана 200. Закона о облигационим односима, делимично усвојио тужбени захтев и тужиоцу досудио рехабилитационо обештећење на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе 2.100.000,00 динара, а одбио у преосталом делу за износ од 4.185.000,00 динара и накнаду материјалне штете 16.500,00 динара динара, на име трошкова за састав захтева којим је инициран обавезан поступак споразумног одређивања накнаде, прописан чланом 27. Закона о рехабилитацији, а одбио у преосталом делу за износ од 157.500,00 динара.

Другостепени суд је нашао да првостепени суд није правилно применио материјално право у погледу висине правичне новчане накнаде, па је преиначио првостепену пресуду и обавезао тужену да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због лишења слободе исплати износ од 1.600.000,00 динара, а у преосталом делу за износ од још 500.000,00 динара тужбени захтев одбио, док је у преосталом побијеном усвајајућем и одбијајућем делу одлуке о тужбеном захтеву за накнаду нематеријалне и материјалне штете првостепена пресуда потврђена и одбацио је као недозвољену жалбу тужиоца против дела којим је усвојен тужбени захтев.

По оцени Врховног касационог суда одлука другостепеног суда је заснована на правилној примени материјалног права приликом одлучивања о тужиочевом захтеву за накнаду штете.

Наиме, одредбом члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“ број 92/11), прописано је да рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5. овог закона, има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Дакле, основ за тужиочево потраживање (као рехабилитованог лица) новчане накнаде за нематеријалну штету коју трпи у виду душевних болова због неосноване осуде и лишења слободе садржан је у цитираној одредби Закона о рехабилитацији, а остварује се у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Видови правно признате нематеријалне штете, као и услови и критеријуми за одмеравање и досуђивање правичне новчане накнаде регулисани су чланом 200. Закона о облигационим односима који, између осталог, прописује да ће суд за претрпљене душевне болове због повреде угледа, части, слободе или права личности, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете, као и у њеном одсуству. Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о њеној висини, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Правична новчана накнада која се досуђује у складу са наведеним законским одредбама представља сатисфакцију којом се ублажавају поремећаји у душевној сфери оштећеног и омогућава да за себе оствари неку пријатност. Наиме, душевни болови због неосноване осуде, односно неоснованог лишења слободе представљају јединствени вид штете који обухвата све штетне последице везане за личност оштећеног проистекле из неоправдане осуде, односно неоснованог лишења слободе. Сходно томе, за ту штету досуђује се један износ накнаде, при чијем се одмеравању узимају у обзир све околности конкретног случаја, а пре свега углед који је оштећени

раније уживао у својој средини, породични и друштвени статус, однос средине према њему после лишења слободе, тежину и природу кривичног дела који су му стављени на терет, време трајања (419 дана) и услови лишења слободе, разлоге због којих је лишен слободе, могућност запослења и све друге околности које су утицале на природу, тежину и трајање душевних болова и патњи. По оцени Врховног касационог суда, другостепени суд је на основу свих утврђених битних околности конкретног случаја и насталих последица ситуације у којој се тужилац нашао, правилно одлучио када је обавезао тужену да тужиоцу на име накнаде нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе исплати 1.600.000,00 динара, који износ је одмерен правилном применом члана 200. ЗОО, и у складу је са циљем коме служи накнада нематеријалне штете, те представља правично и адекватно обештећење за душевне патње тужиоца услед неоснованог лишења слободе, што супротне наводе ревизије чини неоснованим. Ово посебно ако се има у виду да је примарна морална сатисфакција остварена доношењем одлуке о рехабилитацији тужиоца и уклањању из правног поретка ништавих судских одлука. Стога су неосновани наводи ревизије о дискриминацији тужиоца у односу на лица која потражују и остварују судску заштиту права на накнаду штете због неоснованог притвора досудом већих износа, управо из разлога што се не ради о лицима у истој чињеничноправној ситуацији. Тужилац је (делимичну) сатисфакцију доживео првенствено у поступку рехабилитације доношењем одлуке која представља признање и декларацију државе за незаконито поступање према тужиоцу као рехабилитованом лицу, што је, иако недовољна сатисфакција, у знатој мери умањило душевне болове тужиоца због неоснованог лишења слободе. Износ досуђен тужиоцу за тражени вид нематеријалне штете, заједно са осталим мерама (рехабилитација, одлука надлежног државног органа, односно признање државе да је овде учињена велика грешка и друго) може да доведе до успостављања поремећене психичке равнотеже код тужиоца због учињених повреда његових права. Досуђивање вишег износа новчане накнаде било би противно члану 200. став 2. Закона о облигационим односима, како је то правилно закључио и другостепени суд.

Испитујући правилност побијаног решења садржаног у ставу трећем изреке другостепене пресуде, којим је одбачена жалба тужиоца као недозвољена, у смислу члана 408. у вези члана 420. став 3. ЗПП, Врховни касациони суд је оценио да ревизија тужиоца није основана.

Одредбом члана 389. став 1. Закона о парничном поступку (ЗПП) прописано је да ће неблагоприятну, непотпуну или недозвољену жалбу одбацити другостепени суд решењем, ако то није учинио првостепени суд, без одлагања (члан 378), док је одредбом члана 378. став 3. истог закона прописано да је жалба недозвољена ако је жалбу изјавило лице које није овлашћено за изјављивање жалбе, ако је жалбу изјавило лице које се одрекло или је повукло жалбу или ако лице које је изјавило жалбу нема правни интерес за изјављивање жалбе.

У конкретном случају, ставом трећим изреке правноснажне првостепене пресуде делимично је усвојен тужбени захтев за накнаду материјалне штете тужиоца према туженој. Исправан је правни закључак другостепеног суда о недостатку правног интереса тужиоца за изјављивање жалбе против пресуде у делу којим је усвојен тужбени захтев, следом чега ју је правилно одбацио као недозвољену применом члана 389. став 1. у вези члана 378. став 3. ЗПП.

Правилно је побијаном одлуком одлучено и о трошковима поступка на основу члана 165. став 2. у вези члана 153. став 1. и 154. став 2. ЗПП.

Из изнетих разлога, Врховни касациони суд је на основу члана 414. став 1. ЗПП одлучио као у изреци.

**Председник већа - судија
Звездана Лутовац,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић